

Відгук

офіційного опонента

доктора економічних наук

КАРАСЬОВОЇ Наталії Анатоліївни

на дисертаційну роботу

ВОРОНИЧА Михайла Михайловича

«Геоелекономічні перспективи розвитку аграрного сектору»

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю
073 «Менеджмент» галузі знань 07 «Управління та адміністрування»

Актуальність обраної теми дослідження

В умовах світових глобалізаційних процесів більшість країн світу позиціонують себе як відкриті економіки, динаміка розвитку яких залежить від актуалізації внутрішніх організаційно-економічних систем, зокрема, галузей та суб'єктів господарювання, в сучасній геоелекономічній парадигмі. Високий рівень глобалізації національної економіки та лібералізації торговельних відносин визначають для України інституційно-структурні умови, в яких повинна реалізовуватися зовнішньоекономічна взаємодія та формуватися державна політика національного розвитку.

З огляду на природно-ресурсні, соціально-економічні та національно-культурні передумови не можна заперечувати той факт, що для України однією з галузей економіки, яка визначає умови інтеграції у світове господарство на правах рівноправного та стратегічно важливого партнера є аграрний сектор. Конвергенція національної моделі економіки з ЄС визначають основні напрями системних перетворень, без яких потужний виробничий та експортний потенціал галузі ризикує залишитися на етапі початкового розвитку, реалізуючи інтереси крупного іноземного капіталу у забезпеченні сировинними ресурсами. Тому науковий дискурс щодо перспективних напрямів розвитку аграрного сектору в умовах геоелекономічних трансформацій є актуальним.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Актуальність теми підтверджується також тим, що дисертація виконувалась відповідно до плану науково-дослідних робіт Поліського національного університету МОН України за темами: «Соціально-економічні пріоритети сільського розвитку в умовах глобалізації економіки та євроінтеграційних перспектив України» (номер державної реєстрації 0115U007088; 2015–2019 рр.) та «Інноваційна модель зовнішньоекономічної політики в умовах кризи глобалізації» (номер державної реєстрації 0120U101915; 2020–2024 рр.).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність і новизна

Детальне ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи Воронича М. М. дає можливість стверджувати, що автор системно підійшов до обґрунтування та розробки пропозицій щодо обґрунтування та розробки перспективних напрямів розвитку аграрного сектору економіки в умовах гео економічних трансформацій та посилення глобалізації. Характерним для роботи є комплексний підхід, та послідовний виклад матеріалу. Наукові положення, висновки та пропозиції, що викладені в дисертації є обґрунтованими з теоретико-методологічної точки зору. Робота має логічну побудову і є завершеним науковим дослідженням.

В науковій роботі Воронича М. М. положення, які містяться у висновках та пропозиціях сформовані самостійно і відображають особистий внесок дисертанта у розвиток економічної теорії і практики. Ряд положень мають практичну спрямованість та відзначаються науковою новизною. Наукові положення, розроблені методичні підходи, висновки та рекомендації, що містяться у дисертації, є достатньо обґрунтованими. Виконане дослідження має в основі глибокий та багатосторонній аналіз наукових праць вітчизняних та закордонних вчених, аналітичних та статистичних матеріалів національних та міжнародних агенцій. Наукові здобутки автора апробовані на науково-

практичних конференціях різних рівнів. У процесі вирішення поставлених завдань здобувач використав у роботі значну кількість сучасних методів наукового пізнання. Розв'язання кожного поставленого завдання має науковий результат різного ступеня новизни. Найбільш вагомими результатами, що відзначають наукову новизну є наступні:

1) вперше представлена функціональна модель формування та розвитку аграрної гео економічної системи, що, з одного боку, враховує вхідні (ресурси) та вихідні параметри, структурні компоненти, зовнішнє середовище, регулюючі інструменти й механізми та, з іншого боку, ґрунтується на дотриманні принципу оптимального використання ресурсного потенціалу та забезпеченні максимального ефекту посилення конкурентних позицій держави на світовому рівні;

2) заслуговують на увагу методичні підходи до оцінювання ступеня реалізації гео економічного потенціалу аграрного сектору на основі DEA-аналізу для визначення показників еколого-економічної та соціальної ефективності використання ресурсів;

3) цінними в науково-методичному плані є рекомендації щодо доповнення методики прогнозування в галузі рослинництва, яка ґрунтується на системі регресійних рівнянь таких показників, як площі посівів та рівень урожайності сільськогосподарських культур, обсяг виробництва та експорту. Це дає можливість сформулювати середньострокові прогнозні оцінки національних аграрних ринків для обґрунтування управлінських рішень агропродовольчої політики;

4) важливо відзначити обґрунтування та вдосконалення автором принципів функціонування гео економічних систем (цілеспрямованості, ієрархічності, системності, сумісності елементів, ефективності, планування та координації, еволюції, адаптивності), які є методологічною основою дослідження механізму адаптації суб'єктів аграрного сектору економіки до ринкових умов та загроз глобалізації;

5) безумовним доробком автора є розробка методичного інструментарію дослідження аграрного сектору в умовах геоекономічних трансформацій, в основу якого покладено ієрархічний підхід до системи класифікації суб'єктів аграрної геоекономічної системи;

Практичне значення отриманих результатів

Окремі положення в роботі, що відображають наукову новизну доведені автором до рівня рекомендацій для впровадження в практику, що підтверджується відповідними довідками про впровадження. Зокрема, до роботи прикладена довідка від Харитонівської сільської ради Житомирського району Житомирської області (довідка № 1024 від 12.10.2021 р.) та ТОВ «ЕЛЕВАТОР ПРОМ ГРУП» (довідка від 14.09.2021 р.). Науково-практична цінність результатів підтверджена також Поліським національним університетом (довідка № 1584/01.17 від 15.09.2021 р.).

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій в наукових публікаціях зарахованих за темою дисертації

Дисертаційна робота є результатом особистого наукового пошуку здобувача. Наукові ідеї, запропоновані рекомендації і обґрунтовані висновки здобуті автором особисто. Із опублікованих у співавторстві наукових праць, використано лише ті положення, що виникли в результаті власних авторських розробок.

Достовірність та обґрунтованість результатів одержаних дисертантом підтверджується їх апробацією на міжнародних, всеукраїнських та регіональних наукових конференціях, публікаціями у наукових фахових виданнях, а саме: 1 стаття у іноземному науковому періодичному виданні, проіндексованому в базах даних Web of Science Core Collection та Scopus, 4 статті у наукових фахових виданнях України, які включено до міжнародних наукометричних баз, 5 публікацій, які додатково відображають наукові результати дисертації.

Структура, стиль та мова дисертаційної роботи

Дисертація має традиційну структуру, складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Основний зміст роботи викладено на 166 сторінках. За своїм обсягом, структурою, повнотою викладення результатів дослідження та оформленням дисертація відповідає вимогам чинного Наказу МОН України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12.01.2017 р. № 40 зі змінами від 31.05.2019 р.

Дотримання академічної доброчесності

У дисертаційній роботі не виявлено порушень академічної доброчесності. У роботі наявні посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, надано достовірну інформацію про результати наукової діяльності, використані методики досліджень та інформаційні джерела.

Відповідність дисертації спеціальності і вимогам, що висуваються до дисертацій, які подано на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Дисертаційна робота Воронича Михайла Михайловича за змістом, сформульованою метою, завданнями, висновками та науковою новизною відповідає спеціальності 073 «Менеджмент». Дисертація подана у вигляді спеціально підготовленої кваліфікаційної наукової праці на правах рукопису, виконана здобувачем особисто, містить наукові положення, нові науково-обґрунтовані теоретичні та методичні результати, які мають істотне значення для галузі знань 07 «Управління та адміністрування». Відповідає вимогам встановленим «Тимчасовим порядком присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 608 "Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 27 липня 2016 р. № 567 і від 6 березня 2019 р. № 167".

Дискусійні питання та основні зауваження

Оцінюючи змістовність та значущість для теорії і практики розвитку аграрного сектору в геоекономічній системі представленої до захисту роботи є потреба звернути увагу і на дискусійні положення.

1) Не можна не погодитись із автором у тому, що поняття «геоекономіка» в різних наукових джерелах трактується з різних, а іноді і суперечливих позицій. Методологічно обґрунтованим є рішення автора дати власне визначення терміну «геоекономіка» (параграф 1.1), однак дискусійним, на нашу думку є твердження, що суб'єкти економічних відносин функціонують та формують систему стійких взаємозв'язків з метою забезпечення максимально високого рівня конкурентоспроможності економіки держави та продовольчої безпеки (ст. 20). Адже, в ринкових умовах функціонування суб'єктів господарювання зумовлюється, в першу чергу та виключно, приватними економічними інтересами, а не інтересами держави. В інтересах же держави є сприяння розвитку економічної системи для забезпечення реалізації першочергової, соціальної функції.

2) При дослідженні геоекономічних аспектів аграрного сектору в параграфі 1.2 логіка роботи набагато більше виграла, якби була визначена декомпозиція аграрного сектору відносно інших структурних елементів геоекономіки, зокрема, на секторальному та міжнаціональному рівні. Адже в глобалізованій економічній системі суб'єкти господарювання мають можливості та повинні орієнтуватися не лише на виробництво та реалізацію сільськогосподарської сировини, але й на розвиток міжгалузевої кооперації, реалізацію ресурсного потенціалу через взаємодію з енергетичним, туристичним та іншими секторами, а також бути орієнтованими на інтеграцію до глобальних ланцюгів доданої вартості, що в кінцевому результаті і призводить до формування системних стратегічних (глобальних) взаємодій.

3) В теоретичній частині автор велику увагу приділяє обґрунтуванню доцільності використання показників економічної ефективності та конкурентоспроможності суб'єктів господарювання, що є цілком

виправданим. В той же час не зовсім чітко окреслена система координації та управління на міждержавному та глобальному рівнях, принципи та механізми прийняття геоекономічних/геополітичних рішень, що не може не впливати на вироблення економічної політики та функціонування окремих геоекономічної системи, зокрема і агросектору.

4) Заслугує на увагу запропонована автором методика прогнозування розвитку аграрного сектору економіки, яка враховує прогнозні значення цільових показників аграрної політики та прогнозні значення основних показників розвитку всіх галузей сільського господарства (параграф 3.2). Проте, досліджуючи об'єкт кризь призму геоекономічної системи, на наш погляд, недоліком методики прогнозування є те, що вона не враховує змінні глобального ринкового середовища, які в умовах відкритості геоекономічних систем відіграють вирішальне значення.

Разом з цим, зазначені зауваження не знижують теоретичну та практичну цінність одержаних наукових результатів і позитивної оцінки дисертаційної роботи.

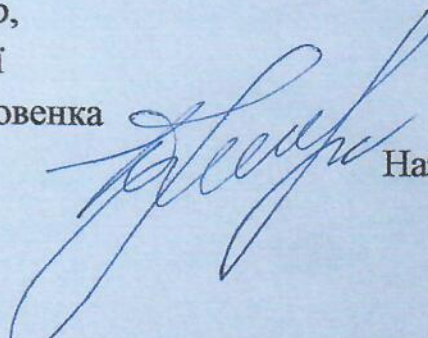
Загальні висновки та оцінка дисертації.

Дисертаційна робота Воронича Михайла Михайловича «Геоекономічні перспективи розвитку аграрного сектору» є завершеним, самостійно виконаним науковим дослідженням, що завдяки науково обґрунтованим результатам вносить суттєвий вклад у вирішення проблеми розвитку та формування перспективних напрямів аграрного сектору в умовах геоекономічних трансформацій. Робота виконана з дотриманням вимог щодо змісту, структури та оформлення. Положення, висновки та пропозиції автора є достовірними, містять наукову новизну а також мають прикладний характер, що підтверджено документально.

Викладене відповідає вимогам «Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 608 "Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України

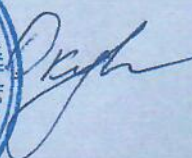
від 27 липня 2016 р. № 567 і від 6 березня 2019 р. № 167", а Воронич М. М. заслуговує на присудження освітньо-наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 «Менеджмент».

Доктор економічних наук, професор,
помічник директора Дипломатичної
академії України імені Геннадія Удовенка
при МЗС України

Наталія Карасьова

Підпис Н. Карасьової засвідчую
Начальник відділу кадрів Дипломатичної
академії України імені
Геннадія Удовенка при МЗС України

Тетяна Окунєва